

Claus Nillers translokationstale til studenterne 28. juni 2024

Det er ikke altid nemt at være menneske - men det er nu alligevel umagen værd

Kære studenter

Først og fremmest stort tillykke med jeres eksamen.

I har sikkert allerede glemt det, men I startede jeres gymnasieforløb den 9. august 2021 i skyggen af corona. I dag virker det som meget længe siden, og I har heldigvis gennemført et næsten helt almindeligt gymnasieforløb uden hjemsendelser og med masser af sociale aktiviteter. Hvor er det bare dejligt at tænke på.

Og hold da op, hvor har vi haft mange gode sociale aktiviteter de seneste tre år. Lad mig fremhæve nogle enkelte af dem.

Vi har haft 10 fester med i alt 7.323 deltagere – og jeg er faktisk lidt stolt over at kunne sige, at 3.232 kom gratis ind, fordi I blæste ved ankomsten med en promille på under 0,5. Det svarer til 44% af deltagerne de seneste tre år. Selvom det langt fra betød, at I var ædru, når I forlod festerne, så har det alligevel også betydet, at det nu er mere acceptabelt at drikke mindre til festerne. Og vi har haft fester med kunstnere som ArtigeArdit og Benny Jamz.

Vi har bl.a. haft tre fantastiske musicals med "Ønskeøen", "To på Flugt" og "Skammerens Datter" med i alt 17 forestillinger. Vi har gennemført tre vellykkede Aktivetsdage. Vi har haft 13 Råhygge-arrangementer, hvor hygge og samvær har været omdrejningspunktet. Og jeg kan nævne Filmfestival, forårskoncerter, studietursfestival, juleafslutninger på skolen og i Domkirken, Count Downs, sidste skoledag, Galla – you name it – der sker så meget på RKS.

Der er opstået mange nye meget forskellige klubber: Investeringsklub, strikkeklub, Dungeons & Dragons-klub og Magic The Gathering. Mange er kommet til, og nogle er lukket igen. Sådan må det være på en skole med 1400 elever.

Og det er alt sammen ud over de stående udvalg, vi har på skolen med Elevrådet i spidsen... HROAR, Råhygge, Morgensamling, Miljøråd, RKS Mix, RåKoSt, Musical, SoMe, Regnbueudvalg og Idrætsudvalget. Roskilde Katedralskole er en stor skole med rigtig mange muligheder.

Jeg vil godt her sige kæmpestor tak til alle jer, der har drevet de mange sociale aktiviteter her på skolen de seneste tre år. Betydningen af disse aktiviteter og jeres indsats kan ikke overvurderes – så af hjertet tak. I har været med til at gøre de seneste tre år til noget helt særligt for alle her på skolen.

AI – skærme og smartphones

Heldigvis slap vi fri af coronaens greb. 7-9-13, lad os håbe vi aldrig skal opleve det igen. Men verden har budt på andre store forandringer i jeres gymnasietid. En af dem var frigivelse af ChatGPT den 30. november 2022. Kunstig intelligens er en teknologiske nyskabelse, der skaber store forandringer i vores tilværelse.

Og vi har kun lige set begyndelsen. ChatGPT er indbygget i din iPhone om et øjeblik, så vi er på vej mod next level, hvor man kan føre en helt normal samtale med Siri.

Det er en vild udvikling, vi står overfor.

På billedet her bag mig kan I se mig sidde og skrive jeres eksamensbeviser under her onsdag aften. Måske bliver det en chatGPT-rector, der kommer til at skrive beviser under engang i fremtiden, og så ser det måske sådan her ud.

Uanset hvad så er det en ny teknologi, vi alle skal lære at navigere i og tage ejerskab over. Og AI er kun det seneste skud på den digitale stamme.

På samme måde som kunstig intelligens påvirker skærme og smartphones vores liv. Et af årets store samtaleemner - også her på RKS – har netop været brugen af skærme i undervisningen. I skolen er en af udfordringerne, at med smartphones kommer alt det private ind i klasseværelset, og vi kan samtidig tage skolen med hjem, f.eks. i form af virtuel undervisning.

Alt det man kan hjemme, kan man i skolen og visa versa. Sagt lidt akademisk: Livsverdenen koloniserer systemverdenen og omvendt. En af konsekvenserne er, at der aldrig er ro. Der er ingen steder, hvor der er plads til eftertanke og fordybelse, ja bare til at kede sig. Du er ”på” overalt. Der er sket meget, siden jeg i 1991 sad som konstitueret rektor med min første computer.

En stor fransk rapport udarbejdet under ledelse af professor i neurologi Servane Mouton viser, at børn, der udsættes for skærme i en tidlig alder, risikerer at udvikle sig langsommere end andre børn. Børn bør derfor kun have begrænset adgang til smartphones og skærme, siger professor Mouton.

I min optik er det imidlertid ikke skærmene eller smartphones i sig selv, som vi bør beskyttes mod. Den egentlige udfordring er de tech giganter, der super effektivt fanger og manipulerer vores opmærksomhed via de sociale medier.

Derfor bør og skal vi som demokratiske stater regulere tech giganterne. Men lige her og nu er meldingen fra vores politikere, at tech giganterne på alle måder forsøger at undslå sig denne regulering. Der er nemlig alt for mange milliarder på spil. Så tech giganternes fortsætter med at påvirke vores adfærd i en uheldig retning.

Demokrati og sociale medier

Det var på den baggrund, at statsminister Mette Frederiksen den 22. april gik på de sociale medier og delte nogle af de kommentarer, hun selv har fået på de sociale medier. Det er krads læsning, men desværre noget rigtig mange brugere af de sociale medier jævnligt oplever.

Og mon ikke vi alle kender nogen, der har modtaget tilsvarende ubehagelige beskeder eller måske endda selv har oplevet det.

Mange politikere har derfor også været ude og støtte statsministeren, såvel i forhold til ovenstående, som i forhold til andre overgreb på politikere og politiske institutioner. Jeg tror desværre, at det er langt mere udbredt, end vi hører om, for det er ikke alle, der har modet til at stå frem, hvis man har oplevet intimiderende og nedværdigende angreb på de sociale medier.

Den store udfordring er, at man på de sociale medier kan optræde anonymt. På den baggrund falder nogen for fristelsen til at opføre sig uansvarligt og hæmningsløst over for andre. Anonymitetens første offer er alt det, vi normalt betegner som almindelig ordentlighed.

Ordentlighed er forudsætningen for, at vi kan kommunikere og omgås som demokratisk dannede mennesker, der respekterer hinanden og kan fungere sammen i et demokratisk samfund byggende på frihed, ligeværd og ligeret.

Tonen på de sociale medier betyder desværre også, at ordentlige mennesker ofte afholder sig fra at deltage i den offentlige debat. Den type adfærd på de sociale medier udfordrer den offentlige samtale og skaber vanskelige betingelser for demokratiet, som er grundstammen i det danske velfærdssamfund.

Vi risikerer, at demokratiet reelt bliver sat ud af kraft, og at den demokratiske samtale erstattes af højtråbende "tosser og sølvpapiershatte", dem der også kan kaldes "gadens parlament".

Som statsministeren skrev på de sociale medier den 22. april: "Et demokrati lever af samtalen. Af at vi kan diskutere med hinanden. Fremføre vores argumenter. Lytte. Også til den, vi er uenig med."

Demokratiet undergraves, hvis vi ikke alle accepterer og overholder spillereglerne, som de er fastlagt i det danske riges grundlov, som den 5. juni havde 175-års fødselsdag.

Det gælder først og fremmest retten til at kunne tale frit, så længe man gør det med respekt for andre menneskers holdninger og følelser, og ved gensidigt at lytte til hinanden på politiske møder og i andre sammenhænge, hvor vi giver hinanden rum til at udtrykke vores holdninger.

I Danmark har vi brugt grundloven til at opbygge verdens bedste samfund. Og vi skal værne om de danske værdier, som grundloven så fint repræsenterer - ikke mindst den frie ligeværdige og respektfulde dialog.

Det danske demokrati er et repræsentativt demokrati, hvor vi på demokratisk vis vælger nogle politikere, der i en periode tager vigtige beslutninger på alles vegne, og som vi stoler på gør det bedst muligt. Og er vi utilfredse med de beslutninger, de tager, kan vi vælge nogle andre, næste gang der er valg.

Det er egentlig ret enkelt, og det fungerer. Det giver frihed, og det giver i udgangspunktet alle samme muligheder for at deltage i beslutningsprocesserne. Det eneste det kræver er, at vi opfører os ordentligt overfor hinanden og netop respekterer og accepterer processen.

Og det er netop et af de helt centrale formål i den uddannelse, I lige har gennemført.

I "Bekendtgørelse af lov om de gymnasiale uddannelser, 12. januar 2024" står der bl.a. i §1 stk 4 at "Undervisningen og hele institutionens dagligliv må bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati... eleverne skal derigennem opnå forudsætningerne for aktiv medvirken i et demokratisk samfund".

For demokrati kommer ikke af sig selv. Lad mig derfor opfordre til, at alle bakker aktivt op om det danske demokrati, og at I som minimum deltager, hver gang I har mulighed for at sætte et kryds.

Og lad ikke jeres liv styre af tosser på de sociale medier. Eller "gadens parlament", der med vold og udemokratiske metoder vil forhindre den demokratiske dialog.

Hvad er det, I får med herfra?

De seneste tre år har RKS været det ståsted, hvorfra I har mødt verden, og hvor skolen og ikke mindst lærerne har forsøgt at gøre jer til demokratisk dannede mennesker i henhold til Gymnasielovens formålsparagraf.

I den proces har I udviklet jeres identitet, I har fået en idé om, hvem I er, hvor I kommer fra og en fornemmelse af, at "her hører jeg til".

Det er samtidig en proces, der har flyttet jer fra at være de store børn, der trådte ind ad døren her på RKS den 9. august 2021, til de 464 unge voksne, der nu forlader os 3 år senere.

I mellem alt det faglige og alle de sociale aktiviteter i jeres gymnasieforløb har I gennemgået et dannelsesforløb, og I har oplevet sejre og nederlag, opture og nedture, udfordringer og befrielser, ubehag og velbehag. Det er en del af tilværelsen.

For livet rummer hele pakken og man må tage "det sure med det søde" - man kommer ikke gennem livet uden ubehag, udfordringer og nederlag.

Livet er hårdt - og umagen værd

Intet menneske er perfekt eller lever det perfekte liv. Og livet viser sig ikke altid fra sin bedste side. Men for det meste er livet faktisk rigtig fint.

Jeg læste for nylig en avisartikel om unges trivsel, hvor 25-årige Martin sagde, at "uanset hvad er jeg aldrig god nok".

At være overkritisk overfor sig selv er tidstypisk for jer unge, men heldigvis udvikler de fleste af os med alderen evnen til at indse, at vi ikke er perfekte - og det lever vi så med. Ret godt endda.

Livet er måske ind imellem hårdt, men det er nu alligevel umagen værd. Så rigeligt endda.

Fire råd til det gode liv

Så der er håb forude 😊

Måske husker nogle af jer mine fire råd til at gennemføre gymnasiet, som jeg gav jer, da I startede her.

Fulgte man rådene, blev man student, lovede jeg. Med varierende resultat.

Og studenter blev I med en gennemførelsesprocent på 92 % - en af de højeste gennemførelsesprocenter i Danmark, hvad angår elever der gennemfører deres ungdomsuddannelse.

Jeg håber, jeg får lige så stort held med de fire nye råd, jeg nu giver i forhold til jeres videre liv:

1. Det er godt at have en familie.

Familien er det stærkeste bånd, vi har. Det er ofte noget, man skal bruge tid til at erkende. Da jeg selv var på jeres alder, havde jeg en tendens til at mene, at familie var noget tilfældig, noget man ikke selv havde valgt. Derfor var mine venner vigtigere. Dem havde jeg selv valgt.

Den luksusholdning er nem at have, når man er så privilegeret at have haft en fantastisk ungdom med enormt støttende forældre. Det var i hvert fald min erkendelse, efterhånden som jeg blev ældre.

Så derfor: Lyt til jeres familier, de har prøvet lidt af hvert, men træf jeres egne beslutninger.

2.: pas godt på dine venner. De er vigtige, for man kan selvfølgelig ikke tale med sine forældre om alt. Og gerne venner, der ikke altid mener dig samme som dig selv. Det hjælper og giver et større perspektiv på tilværelsen. Jeg ser heldigvis, at studenter vender tilbage til RKS, til jubilæarfesterne i juni som gamle venner. Vennerne fra gymnasiet betyder noget. Ofte bliver de venner for livet.

To af mine børn er studenter her fra RKS. De har begge venner for livet her fra skolen, ja den ene hun skal faktisk giftes med en anden RKS'er til efteråret. Sådan kan det gå.

3: Få dig en interesse, der gør dig glad, noget du kan slappe af til, noget der får dig til at slippe dine bekymringer for en stund. Hvis du interesserer dig for noget, bliver livet aldrig kedeligt. Tænk over, hvad gør dig glad – og dyrk det max!

Billedet her er fra mit eget "rockmuseum" som mine venner og familie ynder at kalde det. En kælder fuld af vinyl, cd'er, kassettebånd, musikbøger og tidsskrifter. Nok til timer i godt selskab med bare mig selv og min musik.

Jeg så dette skilt i Undergrunden i London for nylig. Citatet stammer fra den engelske forfatter Vivian Greene: *"Life isn't about waiting for the storm to pass. It's about learning how to Dance in the rain"*.

Man skal kunne være i nuet – også selvom det regner. Og så må man få det bedste ud af det. Åh jo, men det er nu rart med lidt solskin ind i mellem.

Jeg ved, hvornår jeg føler mig mest lykkelig, og de øjeblikke dyrker jeg. F.eks. når jeg er på Roskilde Festival, sammen med min kone Jette med udsigten til sol og sommer. Så bliver livet ikke meget bedre.

Eller når jeg står her for 25. gang og skal sige tillykke til et nyt hold studenter fra RKS og se jer kaste huerne op i luften. Det er faktisk 25. gang her på RKS – og jeg har sagt tillykke til 8.114 RKS-studenter fra 321 klasser, når vi er færdige her.

Så er det, jeg tænker "Det kan godt være, at det ikke altid er nemt at være menneske - men det er nu alligevel umagen værd"

4: Suppler med en kompetencegivende uddannelse – så går det ikke helt galt, fordi en kompetencegivende uddannelse giver flere muligheder, den giver mening og den giver mulighed for at tage et medansvar for en positiv demokratisk samfundsudvikling.

Så familie, venner, gode interesser og en kompetencegivende uddannelse – det er min opskrift på et godt liv. Og jeg ved heldigvis, at for studenterne fra RKS stopper uddannelsen ikke her.

Tal fra Studievalg Danmark viser nemlig, at efter tre år er langt størsteparten af studenterne fra RKS i gang med en uddannelse. Så ro på, og find din egen vej. Gør det, du synes er det rigtige.

Tag en pause

Jeg har selv engang ment, at det var vigtigt at komme hurtigt i gang med en uddannelse efter gymnasiet. Det mener jeg ikke længere. Tag den pause, du mener er nødvendig. Jeg har set masser af studenter, der er gået for tidligt i gang, fordi det var det, der blev forventet. Med det resultat, at man har valgt noget andet, end det man brændte for.

Jeg selv var rundt om både matematik, fysik og religion, før det blev geografi, samfundsfag og erhvervsøkonomi... og så endte jeg som rektor.

Nyd nu sommeren, og tag et velfortjent pusterum. Nogle skal på festival, nogle skal ud og rejse, nogle skal måske arbejde, og enkelte fortsætter direkte i uddannelse.

Uanset hvad ønsker jeg jer det allerbedste. Jeg håber for hver enkelt af jer, at I får et godt liv.

Med de ord vil jeg godt sige tak for de tre år vi har haft sammen. Det har været en kæmpe fornøjelse.

Hjertelig tillykke med jeres studentereksamen.